

Egy élet, melyen végigszántott a történelem 1/2.

Máthé született Pfindtner (Pentei) Edit lapunk számára készített önéletrajzi írását közöljük két részben. Máthé Editet 1996-ban Budakeszi önkormányzata Budakesziért Emlékéremmel tüntette ki.

Budakeszin születtem 1925-ben. Szüleim Pfindtner (Pentei) Antal és Praxl Mária. Édesapám jegyző volt Budakeszin. Édesanyám nagyon jó családanya és háziasszony volt, de szigorú velem. Később jöttem rá, hogy szigorúsága mögött nagyon sok szeretet rejtett, mert engem, mint egy szem gyereket apámmal együtt nagyszüleim (Pfindtner András és Lehrer Magdolna), bácsikámék (ifj. Pfindtner András és Kellner Klára) igencsak elkényeztettek.

Pékségünk volt. A nők a boltban szolgáltak ki. Nagyapám és nagybátyám dolgoztak a segédekkel és tanulókkal a kementcéknél. A pékség számomra a világ legszebb sarka volt. A frissen sült kenyérnek az illata még ma is visszarepít abba világba, könnyeket csalva a szemembe.

Apám és nagyapám között az addigi jó viszony 1933-34-ben egyszerre megromlott. Ennek az "önként-kötelező" magyarosítási hullám volt a kiváló oka. – Tiszteletes nevünk van. Egyetlen ősrünk sem akarta megváltoztatni. Miért akarod ezt Te most megtenni és hirtelen magyarrá válni? - kiabált vele a nagyapám. - Azért, hogy a munkámat a községházán megtarthassam, és a családomat eltarthassam. - válaszolt halkán apám.

Nem csak a nevünk, de sok minden megváltozott. Nagyapám és apám hosszú ideig nem volt hajlandó beszélni egymással. Otthon szüleimmel magyarul beszéltem, nagyszüleimmel a budakeszi német nyelvjárást. Az egyik volt a szülők, a másik a nagyszülők nyelve. Nem csak nálunk volt így, hanem egész Budakeszin.

A szülői ház az Erkel utcában volt. Egykét éves lehettem, amikor Ahnl, anyai dédnagymamám meghalt. A pékséggel szemben lakott egy régi telepes házacskában. Ezt a szüleim lebontották, és helyébe felépítették új otthonunkat, a melegséget, biztonságot adó „fészket”. Minden nap a nagyszüleimnél főztünk. A konyha a bolt mögött volt. Ennek az volt az előnye, hogy a konyhából könnyen át tudtak menni a boltba, ha csöngettek. A nagyapám és apám közötti magyarosítási viszály óta az ebédet anyám áthozta hozzánk. Apám minden nap pontosan negyed háromkor megérkezett és elvárta, hogy a megterített asztalhoz szépen felöltözve ülünk le. Apám és anyám beszélgethettek az asztalnál, nekem csöndben kellett maradnom, ami nagyon nehezemre esett.

A zárdába jártam a „Kedves Nővérekhez”, akik a valóságban is kedvesek vol-

tak. A Jóisten óriási türelemmel áldotta meg őket. Az első osztályban nyolcvanöt lány volt. Nagyon fegyelmeztettek lehetünk, mert máskülönben nem működött volna. Máig sem értem, hogy a nővérek miként érték el, hogy az iskolaév végén az összes gyerek írni, olvasni, számolni tudott és katolikus vallásban is eligazodott.

A negyedik év után a szüleim a budapesti Angol Kisasszonyokhoz írtak be. A zárt budakeszi kis világomból minden átmenet nélkül átkerültem egy előkelő és szigorú gimnáziumba, amely számomra rendkívül idegen volt. Négy nehéz évet töltöttem ott, ami meg is látott az iskolai eredményeimen. Az egészben az utazás volt a legszebb: a 22-es autóbusszal az iskolába menni és vissza.

Ezután középiskolába kerültem, a Jurányi utcai kereskedelmibe. Ott egész más volt az élet. Pontosabban ott élet volt. Minden merevség, fegyelmeztség, előkelőség lehullott rólam. A tantárgyak érdekelték, a tanárok értették a dolgukat. Sikerkült egész tisztességes jegyekkel leérett-ségiznem. Akkor már 1944-et írtak. Az egyre sűrűsödő légitámadások miatt nem álltam munkába, inkább otthon a mamának segítettem. Ebben az időben gyakori látogatónk volt a barátaival egy fiatalember, Math Pista. Nagyon rendes fiúnak találtam.

Annak ellenére, hogy egyre sötétebb felhők gyülekeztek a fejünk fölött, számomra az 1944-es esztendő jól kezdődött: sikeres érettségi, eljegyzés pünkösdkor Math Pistával, akibe fülig szerelmes voltam. Honnan sejtettem volna, hogy alig egy éven belül családom több tagja nem lesz már életben és ebben a nehéz időben a vőlegényem sem lesz mellettem. Jegyeseimet behívták katonának a magyar hadseregbe. Izgultam érte, nehogy valami történjen vele.

Budakeszit megosztotta a politika. Sokan beléptek a Volksbund-ba, sokakat akarataik ellenére besorozták a német SS-be. Működött Budakeszin nyilaskeresztes párt. A családunk megpróbált semleges maradni. Nagyon nehéz volt.

Ezután családomat egyik csapás a másik után érte. Novemberben váratlanul szívinfarktusból elhunyt Klári, nagybátyám felesége. 29 éves volt. 1944. december 24-én bejöttek Budakeszire az oroszok. Ezt a szent estét soha nem fogom elfelejteni. A szabadban, a házunk és a szomszéd ház fala közötti szűk résben rémülettel tele összekuporodva, fázva töltöttük, miközben a házunkban orosz tiszték tomboltak, hogy minket nem találnak. Ha erre

gondolok, még ma is összeszorul a torcom.

Édesanyámat 1945. február 3-án egy orosz katona a nyílt utcán lelőtte. 41 éves volt. Február 13-án a német és magyar katonák, akik a körülzárt Budapesten rekedtek, megpróbálták kitörni. Vagy lelőtték, vagy fogságba ejtették őket. A foglyokat Budakeszin keresztül terelték. Rongyosak voltak, sirmalmasan néztek ki. Sok fiatal sebesült katona volt közöttük. Az oroszok nem engedték meg, hogy vizet adjunk nekik.

1945. áprilisában elhunyt a nagymamám. Nemsokára rá kaptuk a hírt, hogy András, apám testvére, Temesváron egy fogolytáborban meghalt. Egy budakeszi hozta a hírt, aki szintén ebben a táborban volt. Hivatalosan soha

nem kaptunk róla értesítést.

A sorozatos tragédiákkal az én napfényes, megóvott, fészkekmeleg fiatalkoromnak egyszer és mindenkorra vége szakadt. Három háztartásból – már ami megmaradt az oroszok fosztogatása után – össze kellett hozni egy valamennyire működőképes. Szinte nem volt semmim, csak két éhes férfi a házbán, nagyapám és apám, akik minden nap odaültek az asztalhoz.

Sokakkal együtt apámat is elbocsátották a községházáról, mert nem volt eléggé "szocialista". Az egyre növekvő infláció kicsinyke spórolt pénzünket is felemészítette. Apámnak egyik unokatestvére elrejtett egy teherautót. Együtt lementek ezzel az Alföldre. Ott az oroszok nem ütköztek ellenállásba, így átrobogtak rajta. Vagyis nem tudtak fosztogatni. Így sikerült apáméknak lisztet találni és felvásárolni. A lisztet nagyapám, apám és én kenyértésztává gyúrtuk.

Próbáltak-e már valaha is egy zsák lisztet kenyértésztává gyúrni? Gépi segítség nélkül, pusztán kézzel? De reggelre kész volt a kenyér. A bolt előtt már türelmetlenül állt sorban a tömeg. És én egyedül a pult mögött. Uram segíts!

A kenyér nagyon gyorsan elment. A pénzzel mindjárt a sarki boltba szaladtam megtudni, hogy aznap mit lehet éppen kapni, amiből az én éhes "fiúimnak" az ebédet megfőzhetem.

Így ment ez 1946 elejéig. Kaptuk a hírt, hogy a szomszédos Budaörsön az egész németajkú lakosságot marhavagonokba rakták és kitoloncolták Németországba. Ugyanúgy nem hittük el, hogy ez velünk is megtörténhet, mint annakidején az orosz megszállást. De mégis megtörtént.

Máthé született Pfindtner (Pentei) Edit
Karlsruhe
(következő lapszámunkban folytatjuk)

Grafika: Albrecht György